

СИГУРНОСТ ВСЕКИ ДЕН

БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А

☎ +359 (0) 2 915 98 20, 📠 +359 (0) 2 954 95 93, www.bfsa.bg

Анализ на данните от доклади на Европейската Комисия относно облъчване на храни и хранителни съставки с йонизиращо лъчение в периода 2006 – 2010 г.

Съгласно чл. 22 от Закона за храните (ЗХ) облъчване на храни с йонизиращи лъчения се разрешава, когато има основателна технологична необходимост за това, няма опасност за здравето на потребителя и е от полза за крайния потребител. Облъчването на храни може да бъде използвано само с цел намаляване опасността от хранителни заболявания чрез унищожаване на патогенни организми, удължаване трайността на храните чрез забавяне или спиране процесите на гниене и унищожаване на гнилостните микроорганизми, намаляване загубите при съхранение на храните чрез забавяне на зреенето, прорастването или покълването, премахване на вредните за растенията и за храните от растителен произход организми.

Съгласно Директива 1999/2/ЕО на Европейския Парламент и Съвета относно сближаване на законодателствата на държавите-членки, касаещи храните и хранителните съставки, подложени на йонизиращо лъчение, от държавите-членки се изисква ежегодно да предоставят на Комисията резултатите от проверките, извършени в съоръжения за облъчване, в частност касаещи категориите и количествата храна и хранителни съставки, подложени на йонизиращо лъчение и приложените дози, както и резултатите от извършените проверки на пазара и използваните методи за установяване на облъчване на храни с йонизиращо лъчение.

В Директивата е посочено изискване от Комисията да публикува подробностите по отношение на одобрените съоръжения за облъчване в държавите-членки, както и всички промени в тяхното състояние и да докладва информацията, предоставена от националните компетентни служби.

Облъчването на храни и хранителни съставки може да бъде извършвано единствено от следните източници:

- ✓ Гама лъчи от радионуклидите ^{60}Co или ^{137}Cs ,
- ✓ Рентгенови лъчи, генерирани от промишлени източници, които работят с или под ниво на номинална енергия (максимално квантово енергетично ниво) от 5 MeV,
- ✓ Електрони, генерирани от промишлени източници, които работят с или под ниво на номинална енергия (максимално квантово енергетично ниво) от 10 MeV.

Списъкът от одобрени съоръжения за облъчване в държавите-членки е публикуван от Комисията на интернет-адрес:

(http://ec.europa.eu/food/food/biosafety/irradiation/approved_facilities_en.pdf).

Облъчени храни и хранителни съставки

Облъчването на изсушени билки и подправки в ЕС е разрешено от Директива 1999/3/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 22 февруари 1999 г. относно съставянето на списък на Общността за храни и хранителни съставки, които са обработени с йонизиращо лъчение.

Освен това седем държави-членки са информирали, че поддържат национални разрешителни режими за определени храни и хранителни съставки в съответствие с член 4, параграф 4 от Директивата. Списъкът с националните разрешителни режими е публикуван от Комисията на интернет-адрес:

([http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:283:0005:0005:EN:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:283:0005:0005:EN:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:283:0005:0005:EN:PDF)).

Съгласно законодателството, на всяка облъчена храна или хранителна съставка в съставни храни трябва да бъде поставен етикет, съдържащ думите „облъчено“ или „обработено с йонизиращо лъчение“. При продукти, които се продават в насипно състояние, това се отбелязва заедно с наименованието на продукта на етикет върху опаковката, в която са поставени продуктите.

За да бъде наложено правилно етикетиране или за да се открият неразрешени продукти, Европейският комитет по стандартизация (CEN) е одобрил няколко метода за изследване след възлагане на мандат от Европейската Комисия.

Обобщени резултати

Държавите-членки с най-голям брой проби от облъчени храни през **2006 г.** са: Германия (71 проби), Великобритания (49 проби) и Франция (32 проби), като 3,3 % от пробите са от нелегално облъчвани или неправилно етикетиран храни и хранителни продукти. Най-голям брой неотговарящи продукти от търговската мрежа са констатирани от групата на **хранителните добавки** (Германия, Финландия и Великобритания) и **супи и сосове** (Германия).

През **2007 г.** са докладвани 8 154 тона хранителни продукти, облъчвани с йонизиращо лъчение, 89,29 % от които в 3 държави-членки - Белгия (34,33 %), Холандия (28,49 %) и Франция (26,23 %). С йонизиращо лъчение се третират най-често жабешки бутчета (31,29 %), билки и подправки (21,94 %) и пилешко месо (20,80 %). Изследвани са 6 463 проби от 21 държави-членки, като 95,56 % от тях отговарят на изискванията на горепосочените директиви, 203 (3,14 %) не отговарят, а за 84 проби (1,30 %) няма категорични резултати.

През **2008 г.** са докладвани 8 718 тона хранителни продукти, облъчвани с йонизиращо лъчение, 88,55 % от които в 3 държави-членки - Белгия (41,19 %), Холандия (35,61 %) и Франция (10,85 %). С йонизиращо лъчение се третират най-често жабешки бутчета (28,16 %), билки и подправки (19,95 %) и пилешко месо (18,97 %). Изследвани са 6 220 проби от хранителни продукти, като 6 004 (96,53 %) от тях са отговаряли на изискванията на директивите, 142 (2,28 %) не са отговаряли, а за 74 проби (1,19 %) няма категорични резултати. **България е докладвала, че през 2008 г. няма хранителни продукти, третирани с йонизираща радиация.**

През **2009 г.** са докладвани 6 637 тона хранителни продукти, облъчвани с йонизиращо лъчение, 84,5 % от които в 3 държави-членки – Белгия, Франция и Холандия. С йонизиращо лъчение се третират най-често жабешки бутчета (42,80 %), билки и подправки (23,78 %), пилешко месо (18,59 %) и дехидратирани продукти (10,15 %). Изследвани са 6 265 проби от 24 държави-членки, 68,4 % от които в 3 държави-

членки - Германия (50,58 %), Холандия (12,31 %) и Великобритания (5,51 %). Пробите, отговарящи на изискванията на директивите, са 6 045 (96,49 %), 127 (2,03 %) не са отговаряли, а за 93 проби (1,48 %) няма категорични резултати.

През 2010 г. са докладвани 9 253 тона хранителни продукти, облъчвани с йонизиращо лъчение, от които 88,55 % в 3 държави-членки - Белгия (63,11 %), Холандия (16,63 %) и Франция (11,06 %). С йонизиращо лъчение се третират най-често жабешки бутчета (47,67 %), пилешко месо (22,5 %) и билки и подправки (15,77 %). Три държави-членки не са представили никакви аналитични проверки от официален контрол и инспекция. Изследвани са 6 244 проби от 24 държави-членки, като 69,17 % от тях принадлежат на 3 държави-членки – Германия (52,16 %), Холандия (10,47 %) и Великобритания (6,53 %). Пробите, отговарящи на изискванията на директивите, са 6 027 (96,52 %), неотговарящите са 169 (2,71 %), а за 48 (0,77 %) няма категорични резултати. **През 2010 г. България е докладвала 214 отговарящи и 10 проби, неотговарящи на изискванията за облъчване с йонизиращи лъчения.**

Държавният контрол върху източниците на облъчване, предприятията, които извършват облъчването и облъчената храна се извършва от Националния център по радиология и радиационна защита (НЦРРЗ) (http://www.ncrrp.org/details.php?p_id=69&id=70) при МЗ и от Инспекцията за безопасно използване на атомна енергия (ИБИАЕ) към Комитета за използване на атомна енергия за мирни цели (КИАЕМЦ) в съответствие с техните правомощия.